

**Concept onderzoeksopdracht MKBA
Meppelse Gracht**

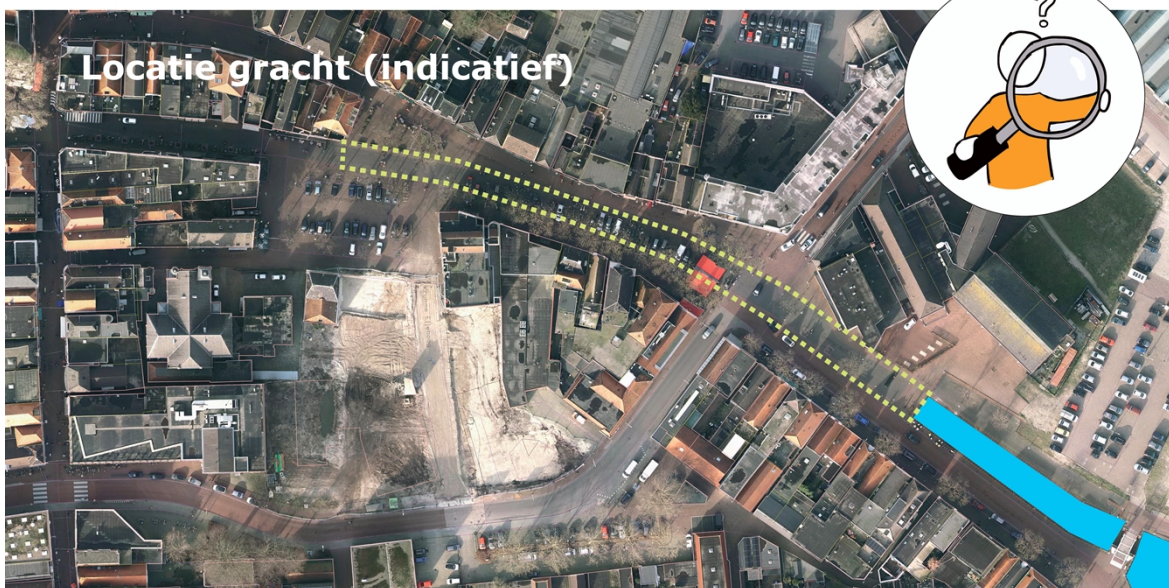

Concept onderzoekopdracht MKBA Meppelse Gracht

Projectnummer: 219553
Bestuurlijk primaathouder: Weth. Koning
Opdrachtgever: H. Bolding
Coördinator: D. Snoeijers

Het herstellen van de grachten van Meppel. Een wenkend perspectief, kostbaar, grandioze impuls voor de binnenstad, mission impossible. De meningen lopen sterk uiteen. Al jaren is het een terugkerend thema in de Meppeler samenleving, bestuur en politiek. Geen mens in Meppel heeft er geen mening over. De uitdaging van nu is om te kijken of we (tijdelijk) los kunnen komen van meningen over dit idee en een meer feitelijke analyse kunnen maken van de voor- en nadelen van deze gedachte. Dat doen we door middel van het uitvoeren van een maatschappelijke kosten-bastanalyse (MKBA). Deze methode¹ is een hulpmiddel om bij complexe (ruimtelijke) vraagstukken de effecten van de ingreep te duiden in termen van maatschappelijk rendement. In het college-uitvoeringsprogramma van Meppel lezen we:

Na afronding van de Kromme Elleboog, kan de Groenmarkt en omgeving worden aangepakt. We kijken naar een maatschappelijke businesscase voor het terugbrengen van de gracht om een afweging te maken. Dit vraagt aan de voorkant een goed geformuleerde onderzoeksopdracht, waarbij we ook bestaande onderzoeken benutten. Als uit het onderzoek een overwegend economische potentie blijkt, dan gaan we op zoek naar de middelen om het te kunnen realiseren. Totdat dit onderzoek is afgerond, doen we geen grote investeringen of onomkeerbare ingrepen, die het opengraven van een gracht tot aan de Groenmarkt onmogelijk maken.

Deze concept onderzoeksopdracht schetst de stappen die we hiervoor willen gaan zetten. De bedoeling is de studie af te ronden in het voorjaar van 2020.

1.1. Begeleidingsgroep incl. bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever

De MKBA zal worden uitgevoerd door een extern bureau dat hierin de nodige ervaring heeft opgedaan. Voor de uitvoering van het onderzoek wordt een interne begeleidingsgroep ingesteld, die tussenproducten beoordeelt en meedenkt in het proces.

1. Coördinator
2. Informatiedeskundige

¹ Er bestaan standaard werkwijzen die zijn ontwikkeld door onderzoeksbureaus en onderwijsinstellingen.

3. Adviseur Civiele techniek/Water
4. Adviseur EZ
5. Communicatieadviseur
6. Wijkregisseur centrum
7. Inkoopadviseur
8. Verkeersadviseur

Agendaleden: de leden van de begeleidingsgroep incl. bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever Binnenstad

Opdrachtgevers

- Ambtelijke opdrachtgever voor het traject is Henriëke Bolding (teamleider strategie en regie, tevens opdrachtgever begeleidingsgroep incl. bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever Binnenstad)
- Bestuurlijk opdrachtgever is wethouder Koning.

Achtergrondinformatie

De MKBA is niet de eerste keer dat er onderzoek wordt gedaan naar de grachten. De volgende achtergrondinformatie is beschikbaar.

- Gracht in beeld, Meppel, planraming door Royal Haskoning, september 2007
- Gracht in beeld, haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd door studenten van de Hanze hogeschool, faculteit techniek, Groningen, mei 2000.
- notitie VROM: Water in de stad.
- Documentatie rond de heropening Gasgracht (gemeentearchief).
- Enkele voorbeelden van MKBA's elders rond hetzelfde thema, bijvoorbeeld Rijgracht in Woerden (Bureau BRO)

Scope van de opdracht.

De scope van de opdracht is grotendeels bepaald in het college-uitvoeringsprogramma 2018-2022.

Het opstellen van een maatschappelijke businesscase voor het terugbrengen van de gracht op het Prinsenplein.

Er wordt in deze concept onderzoeksopdracht voorts vanuit gegaan dat het gaat om het uitgraven van de gracht in de vorm die vergelijkbaar is met de Gasgracht. Daarmee is de nieuwe gracht bevaarbaar, in open verbinding met de Gasgracht en heeft om en nabij dezelfde breedtemaat. Een beweegbare brugverbinding ter hoogte van de marktstraat/kromme Elleboog is daarmee ook uitgangspunt.

Waarde van een MKBA

In de inleiding van deze concept onderzoeksopdracht is al vermeld dat het een hulpmiddel is voor het bepalen van beleid of het motiveren van investeringen. Een MKBA geeft nooit absolute antwoorden. Een MKBA moet helpen een zo objectief mogelijk beeld te schetsen van de maatschappelijke impact van het heropenen van de gracht op dit tracé.

In bijlage 2 is een factseet opgenomen wat nadere informatie geeft over een MKBA.

1.2. Stappenplan

1. Stadsgesprek

Voor de zomer van 2019 is een stadsgesprek georganiseerd, waarbij het college vooral luisterde naar de samenleving, van wat zij mee willen geven voor aanvang van de studie. In feite is dit stap 1 van de studie. Gevraagd is naar wie het opengraven van de gracht raakt, welke effecten te verwachten zijn, welke vragen in ieder geval beantwoord moeten

worden en of er nog aanvullende bronnen zijn voor het onderzoek. De uitkomsten van het gesprek staan in de bijlage van de concept onderzoeksopdracht en worden uiteraard meegegeven aan het uitvoerend onderzoeksbureau. Op de inloopbijeenkomst zijn veel meningen gegeven over de voorgenomen onderzoek, het vraagstuk rond het opengraven van de grachten en de veronderstelde effecten. Zo waren er insprekers die pleitten voor een groter onderzoek of juist geen onderzoek. Deze reacties zijn niet verwerkt in deze concept onderzoeksopdracht, omdat deze buiten de scope van de opdracht vallen. Waar mogelijk zijn overige uitkomsten verwerkt in de concept onderzoeksopdracht. De resultaten zijn samengevat in bijlage 1 van dit document.

2. Concept onderzoeksopdracht

Dit concept onderzoeksopdracht document wordt vastgesteld door het college die deze, ter vaststelling, aan de gemeenteraad stuurt. Voor de uitvoering van de studie zetten we de volgende stappen. Het budget voor de studie is niet oneindig. Daarom is bij het stappenplan uitgegaan van een efficiënte inzet van middelen. De MKBA zal er één op hoofdlijnen zijn. Tegelijkertijd moet deze voldoende informatie geven om keuzes voor het vervolgtraject mede op te kunnen baseren.

De onderzoeksopdracht kent de volgende centrale vraag:

Welke maatschappelijke kosten en baten zijn te verwachten als gevolg van het opengraven van de gracht op het prinsenvlein en hoe kunnen deze economisch geduid worden.

3. Uitvraag doen (november 2019)

In de tweede stap vragen we drie bureaus een offerte uit te brengen voor de onderzoeksvraag. In de offerte-aanvraag vragen we de bureaus stelposten op te voeren voor die onderdelen waarvan zij inschatten dat de gemeente informatie beschikbaar heeft of makkelijk beschikbaar kan krijgen. Dit voorkomt dubbel onderzoek en hogere kosten. Daarnaast wordt van het bureau verwacht dat zij een ondersteunde rol in het proces kan spelen op strategisch niveau. Bureauselectie vindt plaats op basis van twee eenvoudige criteria:

- Prijs: 50%
- Overtuiging van het gepresenteerde plan van aanpak: 50%

Het bureau dat uiteraard voldoende ervaring moet hebben met MKBA's wordt geselecteerd op basis van het gemeentelijk inkoopbeleid. Het is daarbij belangrijk dat dit bureau een staat van dienst heeft als het gaat om objectief onderzoek. De gemeenteraad wordt geïnformeerd over de gunning en het plan van aanpak van het bureau wordt daarbij gedeeld. Externe communicatie vindt plaats in overleg met uitvoerende bureau. Met andere woorden, als het bureau voor een goede uitvoering van de opdracht nogmaals in gesprek wil met de samenleving, dan is deze ruimte er.

4. Onderzoek (dec 2019- mrt 2020)

In overleg met het onderzoeksbureau worden de (maatschappelijke) kosten en baten van het opengraven van de gracht in beeld gebracht. Sommige maatschappelijk kosten en

baten zijn eenvoudig tastbaar te maken. Andere zijn lastiger te kwantificeren. Hiervoor wordt geleund op de expertise van het uitvoerende bureau.

In het verleden is grofmazig gerekend aan de plannen om de gasgracht door te trekken tot aan de groenmarkt. Ook zijn de kosten bekend voor het gedeelte van de Gasgracht die reeds is uitgegraven. Wellicht helpen deze gegevens bij het maken van een actuele raming.

In het onderzoek moet er aandacht zijn voor zaken als planschade en/of nadeelcompensatie. Aan de maatschappelijke kostenkant dient bovendien niet alleen naar de eenmalige kosten, maar ook naar meerjaren-kosten voor beheer en onderhoud gekeken te worden. Alleen op die manier kun je tot een goede vergelijking komen. Er zijn op dit moment geen middelen gereserveerd voor het opmaken van de gracht, noch voor toekomstig onderhoud.

Voor de overige maatschappelijke kosten dan wel baten is het van belang deze niet alleen zo goed mogelijk te berekenen, maar ook te bezien waar deze terecht komen. Mogelijke overige kosten/en of baten:

- omzeteffecten voor ondernemers
- WOZ-effecten
- Kosten herinrichting indien de gracht er niet komt
- Toerisme
- Precario
- Subsidies
- Werkgelegenheid
- Vestigingsklimaat
- Baatbelasting
- Reguliere budgetten
- Beleving
- Waarde van het vastgoed
- klimaatadaptatie en duurzaamheid

Voor een overzicht van welke kosten baten verwacht kunnen, kan ook teruggegrepen worden op wat inwoners van Meppel hierover hebben gevonden (bijlage 1).

5. Concept-Rapport (april 2020)

Het onderzoeksbureau rondt het rapport af tot een tot een concept-rapport. Het college biedt het rapport aan gelijktijdig aan, aan de gemeenteraad/commissie en inwoners, bedrijven, stakeholders en andere geïnteresseerden. Het uitvoerende bureau verzorgt de presentatie. Op basis van de reacties wordt het uitvoerende bureau een keer in de gelegenheid gesteld het rapport aan te scherpen. Er volgt een definitieve versie.

6. Collegeadvies (mei 2020)

Het college besluit over het definitieve rapport en betreft daar bij de reacties uit de samenleving. Het rapport wordt aangeboden aan de gemeenteraad. Mogelijk doet het college gelijktijdig een voorstel aan de gemeenteraad over het inhoudelijke vervolg. Dit voorstel wordt alsdan behandeld in de gemeenteraad. Een knip tussen stap 5 en 6 wordt voorgestaan om een verschil te maken tussen een debat over de resultaten van het onderzoek en wat hiermee vervolgens beleidsmatig te doen.

1.3. Kosten

Voor de studie is een bedrag beschikbaar in de gemeentelijke begroting. Uitgangspunt voor deze studie een bruikbaar rapport. Momenteel is nog niet duidelijk of het budget toereikend is. Dit zal blijken uit de onderzoeksoffertes. Mocht er sprake zijn van een overschrijding dan is dit ter overweging aan het college en eventueel de gemeenteraad.

1.4. Planning

De planning op hoofdlijnen is weergegeven in het hierboven uitwerkte stappenplan.

1.5. Resultaat

Het eindresultaat is een beknopt rapport dat de maatschappelijke kosten en baten in beeld brengt van het open graven van de Meppeler gracht in één of meerdere vormen en dat kan dienen als onderlegger voor een politiek en maatschappelijke debat- en besluitvorming.

Bijlage 1: Opbrengst inloopbijeenkomst

Bronnen voor het onderzoek

Vanuit de bevolking van Meppel zijn de volgende aanvullende bronnen voor onderzoek gesuggereerd:

- Historisch onderzoek
- Archeologisch onderzoek
- Reinigingskosten huidige gracht
- Verkeerscirculatieonderzoek
- Waterkwaliteit bestaande gracht
- Technische gegevens bodemgesteldheid i.v.m. verzakkingen, sonderingsonderzoek, grondwatergegevens
- Vergelijkbare onderzoeken elders, stukken rond gasgracht
- Onderzoek naar bereikbaarheid binnenstad
- Brandleiding kerkplein i.v.m. doorstroming. Bestaat er nog een oud stelsel van putten die in verbinding staan met het de (oude) grachten?

Voor wie heeft opengraven van de gracht effect?

Vanuit de bevolking van Meppel zijn de volgende actoren benoemd die mogelijk geraakt worden door het opengraven van de gracht.

- Cityswim
- Grachtenfestival
- Sinterklaas
- Vissers
- Vastgoedeigenaren
- Toeristen
- Inwoners (sfeer, financiën)
- Niemand/iedereen
- Automobilisten en fietsers in de binnenstad
- Kortparkeerders
- Gemeente afdeling beheer
- Rioleringsstelsel
- Muggen

Wie profiteert en wie niet?

Vanuit de bevolking van Meppel zijn de volgende actoren benoemd die mogelijk baat hebben ofwel last hebben bij een keuze om de gracht open te graven.

- Evenementen (grachtenfestival, sinterklaas)
- Toerisme, bezoekers
- Oud Meppel
- Niemand/iedereen
- Winkeliers
- Watersporters
- Stad Meppel (aangezicht)
- Aanliggende panden en hun eigenaren
- De aannemer
- Het onderzoeksbureau
- Inwoners Meppel
- Ondernemers (omzet en bereikbaarheid)
- Horeca Prinsenplein (kleinere terrassen, interessantere terrassen)

- Events (Kermis, DMD)
- Pandeigenaren (i.v.m. verzakking)
- Bewoners prinsenplein
- Kort-parkeerders

Wat zijn de effecten die u verwacht?

Vanuit de bevolking van Meppel zijn de volgende mogelijke effecten van het opengraven van de gracht benoemd.

- Toename ongedierte en stankoverlast door STIL staand water.
- Verzakken van woningen in het plangebied
- Langdurige overlast (jaren) voor ondernemers en bewoners in het plangebied (o.a. bereikbaarheid woningen en winkels)
- Gebied niet meer of slecht toegankelijk voor hulpdiensten, bijvoorbeeld door een te brede gracht.
- Meerwaarde voor het aanzien van de stad
- Investerings in het gebied (recent) die teniet worden gedaan.
- Fysiek "Scheiden" van de binnenstad door een gracht. Heeft effect op gezelligheid, ontmoeting etc.
- Verslechtering mobiliteit en toegankelijkheid van het gebied, bijvoorbeeld voor fietsers.
- Gezelligheid die toeneemt door terrassen aan de Gracht.
- Minder verkeer (voornamelijk autoverkeer) in het gebied en de binnenstad
- Meer toerisme en/of bezoekers naar Meppel.
- Meer ruimte voor nieuwe initiatieven die de aantrekkelijkheid van Meppel vergroten voor zowel inwoners, ondernemers als bezoekers
- De verbinding met de Hoofdstraat en 'het grachtengebied' verslechtert.
- De investering in het gebied betaalt zich niet terug als het gaat om toename toerisme
- Ontwikkeling gebied staat stil tijdens de periode van besluitvorming tot realisatie
- Historische waarde Meppel (geschiedenis) zichtbaar voor inwoners en bezoekers
- Plangebied is een bouwput (meerjaren) en jaagt hiermee bezoekers de stad uit.
- Doorstroming (auto)verkeer van de binnenring stagneert
- Hoge exploitatie- en onderhoudskosten voor de gemeente

Wat vindt u dat onderzocht moet worden?

Vanuit de bevolking van Meppel zijn de volgende suggesties gedaan voor het uit te voeren onderzoek.

Scope

- Onderzoek meer dan alleen het ingetekende deel, dus alternatieve route, (bijvoorbeeld langs de groenmarkt richting de Keizersgracht) om zo tot een rondje te kunnen komen. Verder denken dat het ingetekende stukje gracht.
- Onderzoek ook alternatieven (andere scenario's) in de MKBA, zoals een 'Groene Gracht' (geen water, maar bomen/planten etc.), Verbinding met de Hoogeveense Vaart of 'Meer parkeergelegenheid in het centrum'.
- Er hoeft niks onderzocht te worden.

- Volledige gracht of andere voorziening van toegevoegde waarde. Bredere scope hanteren: "hoe deze toegang aantrekkelijker te maken? "
- Welke varianten zijn er en wat zijn de mogelijkheden voor een uitstraling van een gracht i.p.v. een daadwerkelijke gracht.
- Breder kijken dan de gracht, letterlijk. Ook t aangrenzende vastgoed meenemen. Het wordt een "Masterplan".. Wat is de toekomst voor het totale gebied?
- Kan er een plantsoen gemaakt worden?
- Onderzoek veiligheid, verkeersdoorstroming, bereikbaarheid hulpdiensten, doorlooptijd van het werk, verontreiniging van het water/onderhoud en doorstroming
- Wat is het nu van dat stilstaande water? Stromend water, kan dat? Stromend water moet (en is dus uitgangspunt van onderzoek)!
- Onderzoek de mening van inwoners, doe een draagvlakonderzoek
- Onderzoek het doel van onderzoek en zet dit scherp neer, voorzie dit van kaders.
- Wat is de bedoeling, benaderen we het vanuit de toegevoegde waarde tav toerisme, of een bruisende stad, of de identiteit van Meppel, of...etc. Welke insteek / insteken kiezen we?

Winstderving

- Onderzoek naar de compensatie van ondernemers langs het grachtentracé, die door de overlast omzet zullen gaan verliezen.
- Overlevingskans van ondernemers. Niet alleen op basis van eindresultaat maar ook op basis van de periode (2,5 jr.) van voorbereiding en uitvoering. Ondernemers worden in die periode minder gevonden en nadien misschien ook niet meer.
- Onderzoek naar de (financiële)buffer die ondernemers hebben om hiervoor genoemde impact op te vangen. Wat mag je als overheid van ondernemers verwachten?

Milieu

- Onderzoek of er sprake is van bodemvervuiling, b.v. als gevolg van de Gasfabriek.
- Het effect op de gezondheid als gevolg van stil staand water/ komst van ratten/ muggen/etc.

Technisch

- Onderzoek het effect van een damwand (nodig om de binnenring verkeerstechnisch in stand te houden) voor het stuk Kromme Elleboog-Marktstraat. Wat betekent dat voor de uitvoering.
- Stilstaand water/ toegevoegde waarde(baten) / etc.
- Onderzoek naar kans op verzakking van panden.

Financiën

- Onderzoek de financiële haalbaarheid

Praktisch

- Onderzoek welke ruimte over blijft voor wandelaars en scootmobiel.
- Gevaar in het weekeinde onderzoeken (alcohol en vuilnis)
- Ruimte voor calamiteiten: brandweer/ambulance.
- Ruimte voor de auto, bevoorrading en pakketdiensten.
- Stel een programma van eisen op voor de gracht.
- Fietsparkeren.

Baten

- Wat is de meerwaarde voor de winkelier? (Een winkelier is niet hetzelfde als een horeca-eigenaar!)

- Wat levert het op om het bestaande stuk(redelijk recent uitgegraven) gracht van ca. 80 m2 dicht gooien en dat gaan bebouwen met b.v. wonen.

Resultaat

- Hoeveel boten gaan er aanleggen?
- Hoeveel toeristen verwachten we extra?

Bruggen

- Wat kost een brug op het tracé kromme Elleboog – Marktstraat?
- Hoe gaan we de bruggen bemensen, dat moet iedere dag ingeregeld zijn.

